

Håkan Håkansson – Göran Persson

Ellátásilánc-menedzsment: Az ellátási láncok és hálózatok logikája

Az ellátásilánc-menedzsment irodalmában sokszor hangsúlyozott feltevés szerint gazdaságilag ésszerű a folyamatok vállalatok határain átnyúló integrálása. Lényegében azt feltételezik, hogy haszon származik abból, ha az ellátási lánc résztvevői egymást követő tevékenységeiket egymáshoz illesztik és közösen koordinálják. E tanulmány célja, hogy kiértékelje és továbbfejlessze ezt az alapvető feltevést. A kölcsönös függőség elméleti kerete és öt különböző ellátási lánc elemzése alapján a szerzők a mellett érvelnek, hogy mind elméleti, mind gyakorlati okból érdemes továbbfejleszteni az ellátásilánc-menedzsment mögött meghúzódó folyamatintegráció logikáját, hiszen ennek révén értelmezhetővé válnak az ún. kapcsolt és az ún. közvetlen kölcsönös függőség jelenségei. A folyamatintegráció koncepciójának továbbfejlesztése révén jobban megérthetjük azt a folyamatot, ahogy a menedzserek vállalatuk stratégiai akcióit rangsorolják, és ezáltal mélyebben betekinthetünk a szervezetek aktuális magatartásának mozgatórugóiba is.

Az utóbbi évtizedben az iparvállalatok logisztikai megoldásai legalább három különböző irányba fejlődtek. Az első a vállalati határokon átívelő logisztikai tevékenységek növekvő integrációja, melyeknek célja az olyan költségtenyezők csökkentése, mint például a felesleges készlet és a kapacitástöbblet okozta tőkeköltség, a folyamatkezelési költség vagy az átfutási idő csökkentése. Ehhez kapcsolódó kérdéskör, hogy a szorosabb együttműködéshez erősebb, a beszállítók és vevők között szorosabb koordinációra volt szükség¹. Az ellátási lánc mentén létrejövő kapcsolatok kezelése egyre inkább az ellátásilánc-menedzsment (supply chain management – SCM) részévé vált, az integráció és koordináció témaköreit pedig számos szerző alaposan feldolgozta².

A kialakuló komplex ellátási rendszereket jellemző második fejlődési irány az egyes vállalatok megnövekedett specializációja. Ennek során a vállalatok egyre több hagyományos tevékenységüket szervezik ki, beleértve számos logisztikai tevékenységet is. Ennek következményeként jelentősen növekedett mind a független, külső logisztikai megoldások piaca, mind a logisztikai szolgáltató vállalatok száma³.

A harmadik irány a változással és az innovációval kapcsolatos. A termék-váltás ütemének és az új termékbevezetések számának növekedésével párhuzamosan a vállalatvezetőknek fel kellett ismerniük, hogy a rugalmasság és a szervezet azon képessége, hogy a piaci kereslet változására gyorsan reagálni tudjon, sokkal fontosabb képességekké váltak, mint korábban bármikor. Az érzékenység, a gyorsaság, a „karcsúság” (leanness) és az intelligencia a versenyképes ellátási rendszerek legfontosabb jellemzői⁴.

Míg az elsőként említett fejlődési irány tárgyalása és elemzése az SCM-megközelítés része, addig a másik két irányvonalat ellátási lánc megközelítésben nem egyszerű elemezni. Valójában ez a két fejlődési irány részben ellent is mond egymásnak, összekapcsolásuk nem könnyű, hiszen különböző, korábbi szervezeti⁵ és stratégiai⁶ kutatások során már azonosított alapvető kölcsönös függőséghez kapcsolódnak.

Indokolt tehát, hogy közelebbről is megvizsgáljuk az ellátásilánc-modell kialakulásának empirikus folyamatát és a modell belső logikáját. Ennek révén mélyebben megérthetjük az ellátási rendszerekben zajló folyamatos változásokat és a további elméleti fejlődés okait is felderíthetjük. Ebben a tanulmányban öt esettanulmányt mutatunk be, hogy rávilágítsunk arra, miként függ a központ vállalat logisztikai tevékenysége az őt körülvevő vállalatok tevékenységeitől. Azt állítjuk, hogy a vállalatok közötti kölcsönös függőségnek három típusát* lehet megkülönböztetni: a soros vagy szekvenciális, a kapcsolt és a közvetlen kölcsönös függőséget. Az ellátási lánc koncepciójával csak az első kölcsönös függőség típust tudjuk jól megragadni. A következő fejezetekben közelebbről megvizsgáljuk az ellátási lánc modellje mögött meghúzódó logikát, a kölcsönös függőség különböző fajtáit, majd bemutatjuk az esettanulmányokat és azok elemzését.

* A három típus az angol eredetiben: serial vagy sequential, pooled, reciprocal. Ezek közül a reciprocal interdependence-t magyarra kölcsönös interdependenciának is fordítják – a felelős szerkesztő megjegyzése.